

PREZENTÁCIA KNIHY JÁCHYMOVŠTÍ ANDEĽÉ (rozhľady)

JOZEF TOMÁŠIK

Dňa 28. septembra 2023 sa na Fakulte stredoeurópskych štúdií UKF v Nitre konala v rámci medzinárodného odborného seminára *Spirituálno-religiózne motívy v slovenskej a českej literatúre i v audiovizuálnych médiách* (jedno z podujatí Roka kresťanskej kultúry 2023) prezentácia knihy *Jáchymovští andělé* (2022).

PRESDTAVENIE SLOVENSKEHO KANDIDÁTA NA BLAHOREČENIE JÁNA HAVLÍKA

O živote Jána Havlíka sa dozvedáme z úvodného textu do prezentovanej knihy *Jáchymovští andělé* i z úvodného textu do mojej slovenskej básnickej zbierky *Anjel v cele* (2014). Autorom oboch úvodných textov je vdp. Augustín Slaninka, CM: „*Jestvuje mučeníctvo priame, keď je niekto mučený a zabitý, ale existuje aj mučeníctvo, keď niekto zomrie na následky neludského zaobchádzania a trýznenia, a to bol aj prípad Janka Havlíka, ktorý sa narodil 12. februára 1928 vo Vlčkovanech (dnes Dubovce) na Záhorí ako prvorodený syn Karola Havlíka a jeho manželky Justíny. V roku 1934 začal chodiť na základnú školu, prešiel na meštianku do Holíča a napokon bol prijatý na Masarykovo štátne gymnázium v Skalici. V roku 1943 prestúpil na reálne gymnázium do Banskej Bystrice. Zároveň sa stal chovancom ‚malého seminára‘ Apoštolskej školy Misijnej spoločnosti sv. Vincenta de Paul v Banskej Bystrici. V máji 1949 zmaturoval. Jeho najbližším cieľom bolo postúpiť do vincentínskeho seminára v Bratislave, aby mohol študovať na teologickej fakulte a stať sa misijným kňazom. V tom čase však nastali vážne zmeny v politickom, spoločenskom, kultúrnom i náboženskom živote na Slovensku. Napriek tomu na prelome leta 1949 vstúpil do noviciátu Misijnej spoločnosti v Ladkoch. V noci z 3. na 4. mája 1950 bol spolu s ostatnými novicmi násilne vytrhnutý z noviciátu a zavlečený na ‚preškoľovanie‘ do Kostolnej a následne na nútené práce na Priehradu mládeže pri Púchove. Na jeseň po rozpustení pracovných táborov odišiel do Nitry, kde si so svojimi staronovými spolubratmi – novicmi prenajali spoločné bývanie, aby mohli pod vedením pátrov vincentínov študovať teológiu súkromne popri zamestnaní. 29. októbra 1951 vtrhla ozbrojená hliadka ŠtB do ich podnájmu a Janka spolu s ostatnými zatkla. Vyšetrovacia väzba v Nitre sa pretiahla až do konca februára 1952 a súdna väzba v Bratislave v Justičnom paláci až do konca februára 1953. Súd v Nitre sa konal v dňoch 3. – 5. februára, kde bol Ján Havlík odsúdený na štrnásť rokov väzenia do jáchymovských lágrov za ‚velezradu‘, ktorá podľa dokumentov spočívala v tom, že ‚tajne študoval teológiu‘. Zakrátko (11. 6. 1953) sa v Prahe uskutočnil odvolací súd, ktorý mu znížil trest odňatia slobody na 10 rokov. Ján Havlík pritom nezaprel svoje vincentínske misionárske povolanie a medzi väzňami, či už veriaciimi alebo neveriacimi, bol vyhľadávaný ako ten, kto vie poskytnúť účinnú duchovnú pomoc a povzbudenie. Väzni si ho vážili pre jeho čnostný hlboký duchovný život a obetavú lásku. Tomuto zostal verný až do smrti. V máji 1958 bol obvinený znovu, ale tentoraz už navyše ako trestanec, ktorý ‚marí úradnú prevýchovu väzňov‘. Kvôli tomu bol bezodkladne eskortovaný do vyšetrovacej väzby v Prahe na Pankráci a v Ruzyni. Túto vyšetrovaciu väzbu, ktorej účelom bolo zlomiť osobnosť vypočúvaného – teda zlikvidovať ho psychicky tzv. vymývaním mozgu, Janko označil za najchmúrnejšie obdobie svojho života. Ako sám píše, prekonal ho len vďaka spolupráci s Božou milosťou. 25. až 27. februára 1959 sa konal na Krajskej prokuratúre v Prahe druhý súd Jána Havlíka, kde bol súdený výslovne za duchovné a náboženské aktivity medzi väzňami. Dostal ďalší rok väzenia. Odvtedy ako dvojnásobný trestanec už nikdy nedostal žiadnu milosť a bol vrhnutý do najtvrdších foriem žalárovania. V máji 1959 bol eskortovaný do ‚žalára žalárov‘ – do Valdíc*

pri Jičine, nazývaného Kartouzy, kde zvykli posielat' mučiteľia svoje obete na to, aby sa v nich odohral spátny proces a aby sa tak z väzňov opäť mohli stať efektívne pracovné sily. V tom čase však už bol Ján Havlík postihnutý ťažkou srdcovou chorobou. V roku 1960 bola k jubilejnému 9. máju vyhlásená všeobecná amnestia. Táto výnimočne rozsiahla amnestia sa dotkla podstatnej časti politických väzňov, vrátane najbližších Jánových spolubratov – seminaristov z Nitry, ako aj spoluodsúdencov z jeho druhého súdu v Prahe. Iba Janka Havlíka sa nedotkla. On ju nedostal. Nie preto, že by bol buričom alebo že by vo väzení robil priestupky, ale kvôli jeho nenapraviteľnosti, lebo, ako sa uvádza v obžalobe, „[...] konal tajné pobožnosti a ako bohoslovec a člen zrušenej rehole lazaretov vnášal medzi väzňov náboženského ducha.“ V októbri 1960 bol i napriek svojmu ťažkému ochoreniu preradený do pevnej väzby (Väznica č. 2 Praha-Pankrác), o ktorej sa vyjadrili tí, čo ju prežili, že „život v jáchymovských lágroch je oproti pevnému kriminálu prechádzka ružovou záhradou“. Zároveň ho nasadili na najtvrdšie práce. Koncom júla 1961 na pracovisku odpadol. Nebolo to po prvý raz, ale tentokrát už lekári zazvonili na poplach a jeho stav sa ukázal ako kritický. Tu sa jeho krížová cesta po trestaneckých lágroch, baniach, výškových stavbách a neludskej drine skončila a Janko neodvratne vošiel do tunela väzenských liečební, lazaretov a nemocníc. V októbri bol ťažko a nevyliciteľne chorý Janko definitívne vyškrtnutý zo zoznamu pracovných síl a ako neefektívny mukl („muž určen k likvidácii“) bol odoslaný na Slovensko do Väzenskej nemocnice v Ilave. Po odpykaní celého jedenásťročného trestu bol 29. októbra 1962 v stave smrteľne a nevyliciteľne chorého pacienta prepustený z väzenia. Na „slobode“ bol Ján Havlík neustále špehovaný a tí, ktorí sa mu usilovali pomôcť ako svojmu zomierajúcemu priateľovi, boli predvolaní na ŠtB, vypočúvaní a zastrašovaní. Smrteľne vážne chorý Janko Havlík zomrel 27. decembra 1965 v Skalici na následky neludského zaobchádzania vo väzení vo veku 37 rokov. Ján Havlík zostal počas celého svojho života až do smrti verný svojmu misionárskemu povolaniu. Nikdy neútočil ani nehovoril zle o svojich prenasledovateľoch. Všetko znášal s hrdinskou láskou, podľa vzoru Ježiša Krista. Veľká úcta voči Jánovi Havlíkovi sa šírila už vo väzení ako voči horlivému, apoštolsky činnému mladíkovi. Krátko po jeho smrti vyšli o Jankovi viaceré publikácie. Najskôr v samizdatoch od jeho spoluväzňov Hieronyma Mokrohájskeho a Antona Srhoľca, neskôr verejne od ďalších autorov. Čaro jeho nádhernej osobnosti oslovilo nielen spisovateľov, ale aj výtvarných umelcov a hudobníkov. Chýr o jeho svätosti sa začal šíriť ihneď po jeho smrti a žije podnes. Augustín Slaninka, CM“ (Tomášik 2014, 3 – 9).

OSOBNOSŤ JÁNA HAVLÍKA V MOJEJ POETICKEJ TVORBE

Na počiatku mojej tvorby o Jánovi Havlíkovi stojí vdp. Augustín Slaninka, CM, ktorý ma na jeseň roku 2011 ako vtedajší farár vo farnosti Bratislava-Prievoz pozval k napísaniu jednej básne venovanej Jánovi Havlíkovi. Nakoľko bol vtedy pre mňa Ján Havlík neznámou osobnosťou, nasledovalo štúdium materiálov o jeho živote, stretnutia s jeho rodinnými príslušníkmi či spoluväzňom, návštevy miest jeho narodenia, pôsobísk, utrpenia i hrobu. Jeho osobnosť ma natoľko oslovila, že som ešte v decembri 2011 odovzdal Augustínovi Slaninkovi prvých 9 básní. Fascinuje ma, ako napriek neľahkým väzenským podmienkam, prenasledovaniu či krutému zaobchádzaniu dokázal prežiť plnohodnotný duchovný život a pestovať dôverný vzťah s Bohom. Niekoľkokrát sa ocitol na hranici života a smrti, no napriek tomu nestratil vieru a nezaprel lásku k Bohu. Za tým všetkým je možné vytušiť existenciu Boha, ktorý mu dodával silu odvážne, verne a vytrvalo kráčať ďalej. Napriek tomu, že mu nebolo umožnené doštudovať a stať sa misijným kňazom, dokázal vytušiť, že svoju misiu môže vykonávať aj medzi väzňami či muklami v jáchymovských lágroch. Jeho spoluväzeň don Anton Srhoľec ho nazval svetlom z hlbín jáchymovských lágrov. Podľa mňa je Ján Havlík ako betlehemska hviezda, ktorá nám svieti na cestu za Kristom. Svojím životom odkazuje na Krista, ktorý je aktuálny a moderný v každom čase. Podrobnejšie o jeho živote sa môžeme dozvedieť napríklad aj z publikácií Antona Srhoľca *Svetlo z hlbín jáchymovských lágrov*,

Antona Havlíka *Lásku nemožno umlčať* i Heleny Slávikovej *Hrdinské svedectvo mladosti a Zomrel postojačky*. V roku 2014 bola vydaná moja debutová básnická zbierka *Anjel v cele* s podtitulom *O Božom služobníkovi Jánovi Havlíkovi* (úvod: Augustín Slaninka, doslov: Anton Kret, ilustrácie: Matúš Mitás).

ČESKÝ PREKLAD JÁCHYMOVŠTÍ ANDĚLÉ

V roku 2022 bola vydaná kniha *Jáchymovští andělé*, v ktorej nachádzame preložené básne zo slovenskej zbierky *Anjel v cele*, doplnené o poetickú tvorbu Marie Fabiánovej, Veroniky Ftorkovej a moju ďalšiu poetickú tvorbu. Básne do českého jazyka preložila Marie Fabiánová (úvod: Augustín Slaninka, doslov pod názvom Génus čistého srdca: Katarína Džunková, ilustrácie: Matúš Mitás). Celá kniha je pretkaná zachovanými zápiskami Jána Havlíka. Otcom myšlienky vydať český preklad *Jáchymovští andělé* je Augustín Slaninka, ktorý pôsobil na misii v Českej republike a ktorý považoval za dôležité vykonávať misiu v ČR v miestnom materinskom jazyku. Ďalším dôvodom pre vydanie zbierky v českom jazyku bola skutočnosť spoločného utrpenia českých a slovenských mučeníkov, ako aj miest v ČR, na ktorých českí a slovenskí mučeníci prežívali svoju svätosť (Jáchymov, Praha, Valdice a i.). A tak symbolom prepojenia českého a slovenského utrpenia môžu byť aj príklady dvoch osudov z brehov Moravy: života kňaza Václava Drbolu, rodáka z moravských Starovičiek, ktorý bol popravený v roku 1951 po tzv. babických procesoch, a života Jána Havlíka, pochádzajúceho z kraja neďaleko od moravských hraníc, ktorý zomrel postojačky na následky neľudského zaobchádzania.

LITERATÚRA

Tomášik, Jozef. 2014. *Anjel v cele*. Bratislava: Misijná spoločnosť sv. Vincenta de Paul Slovenská provincia.

KONTAKT

Mgr. Jozef Tomášik
jozef.tomasik7@gmail.com